

תוכן העניינים

ז	הקדמה
	פרק ראשון
1	על ראיות ושכל ישר
	פרק שני
10	עולם ללא ראיות: הקזת דם
	פרק שלישי
18	תעוזה וענווה: כולסטרול וטרשת עורקים
	פרק רביעי
31	שפת הסבל: אסתמה
	פרק חמישי
37	שבע פנים לפחד: חיסון פוליו
	פרק שישי
55	כוחו של עיוורון: כירורגיה ליתר לחץ דם
	פרק שביעי
67	בגדי המלך החדשים: ממוגרפיה וסרטן השד
	פרק שמיני
76	נשיות לנצח: הורמונים חלופיים בגיל המעבר
	פרק תשיעי
87	סיפור טוב: הנקב הסגלגל הפתוח
	פרק עשירי
93	מ'אל תעשה' ל'עשה': חוסמי ביתא באי־ספיקת לב

	פרק אחד-עשר
102	בין בריאות ליופי: פרדוקס ההשמנה
	פרק שנים-עשר
114	זירת הגלדיאטורים: הומאופתיה
	פרק שלושה-עשר
123	אילוץ שנהפך לאסטרטגיה: פרפור פרוזודורים
	פרק ארבעה-עשר
129	מטרות משתנות: יתר לחץ דם
	פרק חמישה-עשר
135	הסגידה לנורמליות: סוכרת
	פרק שישה-עשר
142	עוצמת התכונה הקלינית: זיהומים צולבים בבתי חולים
	פרק שבעה-עשר
	האריזה המדעית של העצבות: מחלות נפש, דיכאון
156	ופסיכיאטריה
	פרק שמונה-עשר
168	ניתוח או קלנועית: מחלת מפרקים ניוונית
	פרק תשעה-עשר
176	אמת בשיווק: שיטיון הזקנה או מחלת אלצהיימר
	פרק עשרים
192	רופא כנגד כוחות השוק: ניתוחים בריאטריים
202	רשימת מקורות

הקדמה

במאמרו הידוע מ־1784 טבע הפילוסוף עמנואל קאנט את המוטו של הנאורות: **העז לדעת** (Sapere aude), אזור אומץ להשתמש בהבנתך, בכושר השיפוט שלך, לקבל אחריות על מעשיך והחלטותיך. עצלנות ופחדנות הן הסיבות לכך שחלק גדול כל כך של המין האנושי מעדיף להישאר במעמד של קטין הסמוך על שולחנם של אחרים שינחו אותו בכל אשר ילך, הסביר קאנט. קטין אינו צריך להשקיע מאמץ ואינו צריך לחשוב; אחרים יעשו זאת ובלבד שיהיה לך כסף לשלם להם. בעלי עניין יעודדו את הבערות; הם יסבירו כי ההעזה לדעת אינה רק יומרה שמעבר ליכולתו של האדם אלא היא אף מסוכנת (Kant, 1784).

הפעילות המדעית הענפה במחצית השנייה של המאה העשרים שהוטמעה לתוך הפרקטיקה הרפואית הפכה את קבלת ההחלטות של הרופא לקשה ומורכבת יותר מאי פעם. כפועל יוצא התגבשה הייררכיה ברורה: מחברי ספרי הלימוד המובילים ועורכי העיתונים המדעיים החשובים הגדירו את גבולות הידע. הם היו מקור הסמכות ועל פי הנחיותיהם התקבלו החלטות במפגשים בין הרופא לחוליו. לחולה לא הייתה כל גישה לעולם הידע הרפואי והוא נאלץ לקבל את עצותיו של הרופא ללא עוררין. השאיפה לדעת, לחקור ולהפעיל שיקול דעת הייתה יעד בלתי ניתן להשגה.

בשלושת העשורים האחרונים נפרצה הדרך לנאורות בתחום הבריאות. בשנות התשעים של המאה העשרים התחוללה 'מהפכת

הראיות', שאספר עליה באריכות בפרק הראשון. הקריאה לרפורמה הנסמכת על ראיות ולא על מאבקי שליטה וכוח יצאה מקנדה ובתוך שנים אחדות אימצה אותה הקהילה הרפואית כולה. מובילי הדעה איבדו את סמכותם, ההנחיות של ספרי הלימוד נהפכו לאות מתה, ועורכי העיתונים היו חשופים לביקורת נוקבת. המהפכנים דאגו לצייד את הרופא במפת דרכים למבוכי הידע הרפואי המתחדש. באותה עת הופיע בחיינו האינטרנט ומנועי החיפוש הפכו את המידע הרפואי נגיש לרוב תושביו הבוגרים של העולם המערבי.

כל אדם יכול להעז לדעת, רופא כחולה, להשתמש בהבנתו ובכושר השיפוט שלו כדי לקבל החלטות הנוגעות לבריאותו. אך הדרך קשה ומלאה מהמורות. המידע הרב המגיע אלינו מכיל פריטים רבים חסרי ערך, ולעתים קרובות גם פיסות מידע שקריות שנועדו להסיט מהדרך לאמת ולהעמיק את הבערות, כדי לשרת אינטרסים של בעלי הון ופוליטיקאים. למרבה הצער, רוב בני האדם בוחרים בבערות ולא בנאורות.

הפילוסוף הארי פרנקפורט מאוניברסיטת פרינסטון פרסם ב-1986 מאמר שכותרתו 'על הבולשיט' (Frankfurt, 1986). המאמר המתאר מציאות חדשה נקרא היום כנבואה שהגשימה את עצמה. ציבור הולך וגדל של בני אדם בוחר ב'בולשיט', עמדה המתאפיינת באדישות לאמת, ויתור מראש על כל ניסיון לדעת והעדפה של בערות עמוקה. בעולם מורכב, תחרותי ונהנתני, ערכן של תכונות כמו נחישות ועקביות הולך ופוחת. הפיתוי להיכנע לעינוגים בסיסיים, עדריות (להאמין למוסכם) ועצלנות פשוטה (הימנעות ממאמץ אם אין בצדו תמורה מובטחת), הולך וגדל.

הספר הזה פורש לפני הקורא את דרכי, כרופא וכאדם, להעז לדעת. הדרך הזאת עוברת בכמה תחנות: מפגשים עם החולים המאתגרים את היכולת לפענח את שפת הסבל; מבוכי הידע המדעי

שאליו מתווספות מדי יום ביומו פיסות מידע חדשות המחייבות פרשנות המבוססת על הכרה יסודית של שיטות מחקר ושל תהליכים ביולוגיים; החיבור בין פוליטיקה, מדע ורפואה, התורם לעיצוב הפרקטיקה הרפואית.

בספר עשרים פרקים. חלקם הגדול עוסק בבעיות העומדות במרכז הדיון הציבורי כמו כולסטרול ומחלות לב, בדיקות סקר לגילוי מוקדם של סרטן השד, הורמונים לשימור הנשיות, טיפול ביתר לחץ דם וסוכרת. העיסוק בבעיות אלה הוא אמצעי להבנת תהליכי העומק של המסע לביעור הבערות, לחתירה לאמת.

מי שמצפה לשורה תחתונה, לנוסחה כללית שתתאר את הקליניקה המודרנית, עלול להתאכזב. ביסוד כתיבתי עומדת גישתו של הפילוסוף האמריקני ויליאם ג'יימס, שכתב: היכרות עמוקה עם הפרטים, עם החלקים המרכיבים את השלם, עושה אותנו חכמים יותר מאשר נוסחאות מופשטות, עמוקות ככל שיהיו (James, 1901).